

Самостійна робота 4 (2 год), ЗМ2, Т4

Тема: Соціологія гуманітарної сфери.

Мета: ознайомити студентів з категоріями соціології гуманітарної сфери, навчити студентів, сприймати стан науки в суспільстві як показник рівня культури, відокремлювати та пояснювати соціальні функції соціології освіти;

вчити творчо використовувати набуті знання;

виховувати повагу до освіти та гуманітарної сфери нашого суспільства.

Міжпредметні зв'язки: психологія, культурологія, філософія, історія, релігієзнавство.

Використана література:

1. "Соціологія" за ред.. В.Г. Городяненка. Київ "Академія" 2008р.
2. В.М. Піча. "Соціологія" Київ "Каравела" 2015р.
3. Лукашевич М.Й. "Соціологія". Підручник. Київ 2006.
4. Соціологія: навч.посіб. /за ред. В.І. Докаша – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012 р.

План

- 1.Особливості національної культури у контексті відродження українського соціуму.
- 2.Соціологія освіти: об'єкт, предмет, соціальні функції.
- 3.Освіта як соціальний інститут.
- 4.Реформа освіти.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Під час підготовки до самостійної роботи слід звернути увагу на запропоновані підручники та поданий нижче матеріал. Розкривати питання слід в повному обсязі.

1.Будь-які суспільні чинники відображаються у системі цінностей і норм. Відповідно суспільні реформи повинні мати необхідну соціокультурну передумову — цінності й норми, які регулювали б життя більшості людей. Однак сучасні реформи в соціально-політичній, економічній сферах відбуваються за відсутності адекватної системи цінностей, норм, моделей соціальної діяльності. За таких умов тривалий час функціонуватимуть застарілі соціокультурні інститути, цінності й норми.

Особливості культурної ситуації в Україні визначають такі субкультурні підсистеми: висока інтелігентська субкультура, яка розвиває традиції елітарної культури; радянська культура, заснована на патерналізмі; субкультура ліберальних цінностей, що охоплює частину молоді, підприємців, інтелігенції; комплекс маргінальних субкультур нижчого класу, яким властивий переважно тоталітарний підхід до особистості. Внаслідок деградації системи радянських культурних цінностей утворюється соціокультурна ніша, за заповнення якої бо-

рються західна і маргінальна субкультури. Але найглибше криза культури виявляється у кризі особистості.

Отже, на початку XXI ст. істотно змінюється розуміння та роль культури в суспільстві. Значно свідомішим є використання науки, освіти, технічної, фізичної, духовної, моральної культури в організації та нормалізації трудової та суспільної діяльності людей.

Розширилося використання етнокультурного чинника у формуванні нових суспільних відносин. Суспільство XXI ст. визначатиметься не стільки товарами, як формуванням і поширенням високої культури, знань, освіченості, кваліфікації, обміну інформації. Оновлення знань, передусім соціальних, кваліфікації, навичок стане особливо важливим у житті кожної людини, передбачаючи розвиток її здібностей, активізуючи її науковий, культурний і моральний потенціали.

2. Соціологія освіти — галузева соціологічна дисципліна, предметом якої є освіта як соціокультурний інститут, її взаємодія з іншими інститутами і суспільством загалом, а також соціокультурні процеси у сфері освіти.

Освіта як соціальний інститут відповідає за своєчасну та адекватну підготовку людей до повноцінного функціонування в суспільстві. Система освіти не єдиний, але надзвичайно важливий чинник соціалізації людей. Осягненню суті та специфіки освіти як соціального інституту сприяє з'ясування її специфічних рис, до яких належать:

- соціально значущі функції навчання і виховання, підпорядковані суспільним потребам;
- форми закладів освіти, їх певна організація і становище в суспільстві;
- групи осіб, які професійно забезпечують функціонування освіти, певний статус цих осіб у суспільстві;
- регулятори функціонування закладів освіти і суб'єктів освітянської діяльності (законодавчі і нормативні акти про освіту, кваліфікаційні характеристики, контрольні установи і т. ін.);
- спеціальні методи освітянської діяльності — навчання, виховання; свідомо поставлені цілі;
- планомірна, систематична реалізація процесу свідомої соціалізації;
- певний зміст освіти — наявність навчальних програм і планів, відповідне дозування матеріалу;
- ефективність освітянської діяльності у формуванні багатьох психічних рис людини, розвитку її мислення;
- використання освіти як механізму запобігання соціально небажаних видів поведінки;
- зорієнтованість освітньої діяльності в майбутнє, заангажованість на формування передумов реалізації цього майбутнього.

Система освіти — соціальний інститут, який специфічними методами реалізує процес соціалізації людей, передусім підростаючого покоління (підготовку і залучення до життя суспільства через навчання і виховання).

Специфічність процесу соціалізації людей у системі освіти полягає в тому, що він відбувається цілеспрямовано, систематично, планомірно, за допомогою певного кола осіб (педагогів), у спеціальних закладах. Цей соціальний інститут поширює панівну в суспільстві ідеологію, відображає у своїй структурі й функціонуванні суспільні відносини і є одним з важливих способів забезпечення спадкоємності поколінь, соціальної безперервності. Крім того, освіта здійснює багато інших соціально-важливих функцій.

Соціальна функція освіти — роль, яку освіта як соціальний інститут виконує щодо потреб суспільства або окремих його сфер.

Функція професіоналізації. Вона є однією з основних у системі освіти, полягає у підготовці кваліфікованих кадрів для всіх сфер суспільного життя, що зумовлює професійну спрямованість майже всіх ступенів та етапів системи сучасної освіти.

Виховна функція системи освіти. Полягає у формуванні за допомогою цілеспрямованої діяльності певних соціальних рис світогляду у підростаючих поколінь, визнання ними пануючих у суспільстві норм поведінки, ціннісних орієнтацій, тобто у підготовці молоді до виконання певних соціальних обов'язків. З допомогою освіти зберігаються культурні цінності, які передаються від одного покоління до іншого. Виховання молоді в дусі конформізму, визнання культурних цінностей та ідеалів, що склалися в суспільстві, сприяє підтриманню існуючого соціального порядку.

Функція загальноосвітньої підготовки. Деякі дослідники розглядають її як аспект виховної функції, називаючи гуманістичною, «розвиваючою». Саме в ній виявляються відмінності між спеціальною і загальною освітою. Загальноосвітня підготовка допомагає розширити межі професіоналізму, розкриває простір для ерудиції та кругозору. Крім того, фахова підготовка, засвоєння спеціальних знань неможливі без попередньої загальноосвітньої підготовки. Вона є базою для набуття спеціальних знань, перекваліфікації, розвитку здібностей, професійної адаптації. Освіта не є фактором, що відразу споживається. Скоріше, це капіталовкладення, яке у майбутньому принесе прибуток. Такий капітал нагромаджується в процесі навчання, а система безперервної освіти не дає йому знецінитись. Одержана в юності загальноосвітня підготовка є основою для подальшої безперервної освіти.

Науково-дослідна функція освіти. Вона ще не достатньо досліджена. Але, безсумнівно, творення нового знання постійно відбувалося в структурі освіти, оскільки немало вчителів і викладачів завжди цим займалися. Свідомо орієнтувалися на продукування нового наукового знання давньогрецькі прототипи майбутніх вищих навчальних закладів — Академія Платона, Ліцей Арістотеля, Піфагорійський союз.

4. На початку 90-х років із розбудовою Української держави і необхідністю радикального реформування системи національної освіти зросла актуальність проектування системи освіти та її складових з позицій наукового прогнозування. Активізувалися спроби побудови загальних концептуальних моделей соціології освіти, які б інтегрували різні напрями досліджень, а вироблення проектних моделей діяльності, кваліфікаційних характеристик спеціаліста. Однак поза увагою вітчизняних вчених опинилися проблеми прогнозування освіти.

Нині вітчизняна соціологія освіти вирішує такі завдання:

1. Теоретико-прогностичні, які полягають у виробленні теоретичних схем, програм освіти, напрямів інтеграції національної освіти в європейський, світовий освітній простір. Вони охоплюють дослідження впливу розвитку суспільства на вимоги до людей як працівників, громадян, особистостей; прогнозування цих вимог на основі аналізу тенденцій науково-технічного і соціального прогресу.

2. Дослідження впливу освіти на соціальне середовище, соціальну структуру, соціальну мобільність та ін.

3. Вивчення поведінки людини в системі освіти: її ставлення до інститутів освіти, наміри і запити, інтереси і мотиви щодо освіти.

Дослідження в цій сфері дають змогу визначити ефективність освіти, виявити проблеми та обґрунтувати оптимальні шляхи їх вирішення.

Питання для закріплення матеріалу:

1. Охарактеризуйте стан освіти в сучасних умовах?

2. Які б реформування Ви провели в галузі освіти?